

In: 4848
c. 2

D. A.

DISSERTATIO BOTANICA

Siftens

SPLACHNUM,

QUAM

SUFFRAGANTE AMPLISS. FACULT. MED.

IN

REGIO ATHENÆO UPSALIENSI,

PRÆSIDE

VIRO CELEBERRIMO ET EXPERIENTISSIMO

CAROLO LINNÆO,

S:Æ R:Æ M:TIS ARCHIATRO

MED. ET BOTAN. PROFESSORE REG. & ORD.

ACAD. IMPER. MONSP. BEROL. STOCK-

HOLM. ET UPSAL. SOCIO,

PUBLICÆ CENSURÆ MODESTE SUBJICIT

LAUR. MONTIN JONÆ FIL.

GOTHOBURGENSIS

IN AUDIT. CAROL. MAJ. DIE 28 MARTII

ANNI MDCCL,

H. A. M. S.

STOCKHOLMIÆ,

Typis LAURENTII SALVII.

27
85

30

c. 2

05

2 1/2

S:Æ R:Æ M:TIS
MAGNÆ FIDEI VIRO,
Reverendissimo Patri ac Domino,

D:O **GEORGIO WALLIN,**

S. S. Theol. DOCTORI Consummatissimo, Diœc. Goth.
EPISCOPO Celebratissimo, Gymnasii Scholarumque per
Diœcesin EPHORO Adcuratissimo, Consistorii
PRÆSIDI longe Gravissimo,
MÆCENATI MAGNO.

Umbraculum mihi in naturæ campis æstuosissimo tempore lassescenti quæsiturus, quod Tuo in omnes impigros scientiarum cultores præsidio benignissimo præoptarem, inveni profecto nihil. Hoc ceu ægide tutissima obfirmatus impigre in stadio pergere non desatiscor, dudum persuasissimus fore, ut quem in Historiam Naturalem declarasti adfectum, dum primus eam in Lycæum Gothoburgense introduxisti, mihi quoque illius cultori assiduo haud sis denegaturus. Studium Historiæ Naturalis, ut laboriosissimum, ita TUI, VIR Reverendissime, similes requirit Mæcenates, qui benefica provident cura, ne quæ peregre aliarum disciplinarum gratia abeuntibus larga concedant subsidia, harum ii sint expertes, qui huic operam navant studio, quod ut totum fere peregrinatorium nec minoris, quam cætera, momenti hoc maximo contendere videtur jure. TUUM itaque sit, VIR Reverendissime, humillime obsecro, me, quem hoc studium totum in sui amorem & cultum tantum non rapuit, beneficentissimo TUO favore beare; meumque vicissim, ut semper est & fuit, pro perenni tuo flore vota nuncupare assidua eaque minime ficta, quoad mihi licuerit a deo esse felici, qui vociter

REVERENDISSIMI TUI NOMINIS

Cliens humillimus
LAUR. J. MONTIN.

Admodum Reverendo atque Præclarissimo
VIRO,

MAG. JONÆ M. MONTIN,

S. S. Theol. in Reg. Gymnas. Gothoburg. LECTORI
Primar. Fidelissimo, Consistorii ADSESSORI Æquissimo,
PASTORI & PRÆPOSITO Dignissimo,
PARENTI Optimo.

Emicuit tandem lux illa lætissima votisque diutius optata,
quæ, pii in TE, PARENS Carissime, animi publice
declarandi ansam mihi offert; quam si prætermitterem,
ingratiſſimus merito judicaretur. Etenim adeo prodigus semper in
me fuisti, ut me unum paterno adſectu fovendum TE habuisse
facile videretur. TIBI, post summum rerum humanarum Sta-
torem, vitam & fundamenta ingenii, si quid in me est, cultus,
TIBI Tuisque sumptibus largioribus meas qualescunque in literis
progressiones debeo: TIBI itaque opellam hanc ut fructum quen-
dam itineris TUIS impensis instituti, tesseramque pietatis consecro,
adjunctis precibus & votis ad thronum gratiæ jugiter deponendis,
velit beneficentiſſimus omnis boni Remunerator TUAM, PA-
TER Optime, senectam ita forti brachio suo suffulcire, ut ad-
huc in ejus lætissimo præsidio ovans diutius rebus humanis in-
teresse queas, quo nulla ejus nominis in secula celebrandi faven-
tior adest materia

PATRIS INDULGENTISSIMI

filio obſequentiſſimo

LAUR. J. MONTIN.

VIRIS

Admodum Reverendis atque Præclarissimis,
D:O JACOBO COMENIO,

*Eccles. quæ in Söndrum colligitur, PASTORI Dignissimo,
Fidissimo.*

Mag. MATTHIÆ EKSTRÖM,

*Ad Reg. Gymnasium Gothoburg. Hist. & Mor. LECTORI
Vigilantissimo, Designato Cætus Christiani, qui sacrorum
peragendorum caussa in Tanum congregatur,
PASTORI Meritissimo.*

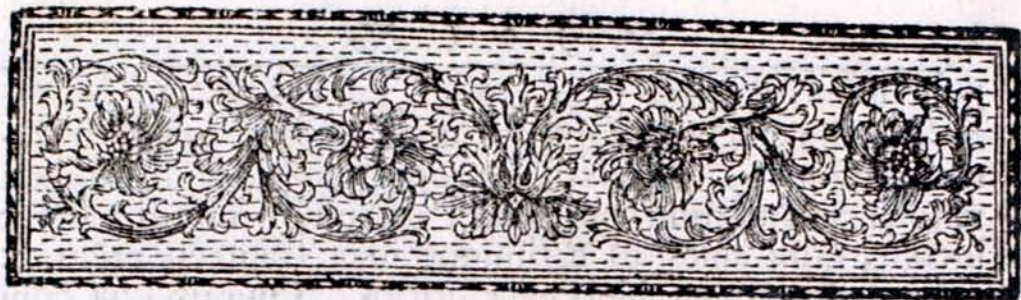
**MAG. CAROLO LEONHARDO
DRYANDRO,**

*Eloqu. & Poës. LECTORI in florentissimo Gymnasio
Gothob. Meritissimo, Contistorii ADSES-
SORI Æquissimo,
Adfinibus Dilectissimis.*

Primicias has suorum in Botanicis tentaminum, ut
sinceræ in VOS pietatis documentum, VESTRO-
RUM erga se meritorum memor consecratis vo-
luit, qui in votis pro VESTRO perennanti flore & fe-
licitate tamdiu permanebit, quam vivere contigit

Admodum Reverendorum Nominum
VESTRORUM

observantissimus cultor
LAUR. J. MONTIN.

Londoni S. I.

Naturam scrutantes ardentissima & sane peculiari perfundi voluptate, qui eorum itinera æqua perpenderit lance, nullo negotio perspicient. Nihil enim tam difficile, tam arduum nihil, quod intentatum relinquit peregrinator impiger. Non regiones modo pervagatissimas peragrat, verum infido quoque se committit neptuno, si modo regionum longius distitarum Naturalia detegere possit, licet cum valetudinis, immo ipsius sæpe vitæ discrimine; cujus de veritate historiarum plurimorum clarissimorum Botanicorum nos convincunt. Lustratis sic exterorum atque hominum haut raro barbarorum agris, pratis, campis & silvis, nisi præruptos montes geluque rigentia superaverit alpium cacumina, officio strenue esse functum vix sibi persuadebit.

Eodem, L. B. ductus amore, iter, svasore Nobil. Dom. *Præside*, annuente quoque Celeberrima Societate Regia Scientiarum Upsalensi, in *Laponiam*, remotissimam Regni Sviogotici provinciam, ineunte proxime præterito anno, instituere decrevi, ut rarissimos ibi naturæ thesauros pervestigarem examinique subjicerem.

Omnia jam late virent & vigent, cum, *Upsalia* die XVI Maji relicta, *Holmiam* peto, ubi navem concendo, que paucis interjectis diebus *Luleam* Westrobotniæ urbem adpellitur. Iter adverso flumine *Lulensi* accelerari jubet ingruens æstas. Quare in densas & atras *Laponiæ* silvas intro, ac brevi ad sacras *Lapponum Kvickjocksen-*

A

lium

invenit caud.
in albis pice
gossamiff
Baron
Otto Fleming
Fleming
und
Possigren
London
Kull
invenit
invenit

sum ædes (α) juxta ipsas alpium radices (β) positas die XVI Junii pervenio. Ingens, qua flagravi, cupido montes altissimos (γ) & nivolos propius inspiciendi omnem requiei aniam mihi præripuit, nec ullum metui reliquit locum, quin alpes (δ) earumque juga transcenderem, & ultima adtingerem Norvegiæ littora. Quibus una cum templo Rœrstadensi visis, eadem, tempestate coactus, per vestigia Finmarkiam, alpes, Lapponiæ deserta (ε), Luleamque repeto; nudinas præterea Calicenses (ζ) inviso, si forte

- (α) LICHEN, qui Lichenoides foliorum laciniis crinitis. Dill. Musc. 149. t. 20. f. 42. quem e Virginia habuit Dillenius, ego in lapide prope nominatum templum reperi, foliis margine crinitis, superficie cana; peltis sparsis, cylindricis, truncatis; apice duplici vel triplici annulo terminatis, perforatis. Dicendus: LICHEN foliaceus ciliatus, peltis cylindricis rectis sparsis perforatis truncatis; duplici circulo.
- (β) SAXIFRAGAM unifloram bulbiferam Fl. Suec. 351. Lapp. 172. t. 2. f. 4. Nobil. Dom. Præses ubique legit caule simplicissimo; ego autem eandem, licet in alpiis etiam simplici caule semper viderim, nihilo minus extra alpes nata sæpius mihi occurrebat caule ramosissimo: tenuitas tamen partium vetat eandem numerare inter varietates Saxifragæ officinarum.
- (γ) MOEHRINGIA Fl. Suec. 316. quæ Sagina Fl. Lapp. 158. a me copiosius reperta est, semper staminibus decem & stylis tribus; hinc ad ARENARIÆ genus amandanda.
- (δ) GRAMINA VIVIPARA in alpiis sæpius evadunt, uti AIRA Fl. Suec. 63. β. POA 79. β. FFSTUCA 94. Fiunt autem vivipara, dum glumæ interiores, vulgo pro petalis habitæ, excrescunt in folia; tumque abortiunt. & stamina cum pistillis plane evanescent.
- (ε) COLICAM SPASMODICAM Lapponum a GORDIO causari, prout hoc divinavit quondam Nobil. Dom. Præses Fl. Lapp. pag 69. ε, nunc mihi certo certius constat ex observatione Lapponum, qui Gordium sæpius caute e corpore extraxerunt. TENIIS etiam vexari Lappones & Novaccolas, frequens est; Lumbricis vero non intellexi; dubito etiam valde, cum Lumbrici vix in Lapponiæ terris inveniuntur.
- (ζ) COLYMBUS minimus Faun. Suec. 123. habet remiges brevissimas & ad volandum inutiles; hinc locum, mutando solum, mutare potest, & in fundo lacuum atque fluviorum more Hirundinum, ab omnibus suis ad sinibus derelictus, hiemare cogitur; ut uno ore Westrobotnienses narra-

forte quid circa commercia Westrobotniensia observatu dignum invenirem. Postquam Westrobotniam valere tandem jusseram, Holmiam itinere iterum navali, transactis viginti fere septimanis, die XXVI. Septembris redeo.

Terram itaque ipsis fere sub arctis sitam non peragrare solum, sed herbas etiam plantasque plurimas, & a b. m. Archiatro Rudbeckio (Filio) anno 1695, & inprimis a Nobil. *Præside* anno 1732 diligenter ac insigni cum labore conquiritas, per Lapponiam (†) & alpes Lulentes inspicere atque legere mihi contigit; quarum haut paucis Hortum Academicum locupletavi. Majorem quidem jucunditatem flora a nullo antea visa adfert; meam tamen expectationi cumulate satisfecit lapponica. Licet enim hoc modo Duorum de republica botanica summe meritorem Virorum, inprimis N. D. Arch. *Linnei* vestigia prefferim; nihilo minus quasdam fortuna mihi observationes (‡) atque unam alteramve (†) floræ nostræ civem antea incognitam reservavit; quarum unam, Plantam

A 2

five

(†) *Euporistum* in Colica Lapponibus est decoctum Salicis. *Fl. Svec.* 811.

(‡) *CUCUBALUS* *Fl. Svec.* 363. *Lapp.* 181. t. 12. f. 1. hujus varietas semel a me lecta est, corolla exstante, nec intra calycem occultata, petalorum limbis lineæ longitudine, albis, sulcis tribus exaratis.

(†) *JUNCUS* gluma biflora terminali. (Fig. III.)

Habitat in locis paludosis alpium Lapponicarum, lectus in summitate montis Snirack. *Descriptio novæ speciei Junci hæc est.*

Radix fibrosa, simplex, perpendicularis, perennis.

Scapus pollicem transversum longitudine parum superans, teres, striâ unica longitudinali notatus, inferne ad radicem rudimentis foliorum emarcescentium, superne vero vaginâ folii vestitus.

Folium unicum, longitudine scapi, nitidum, ex tereti subulatum, scapo duplo crassius, tubulosum, apice sphaeceliforme; infra canaliculatum, scapum a medio ad basin undique vaginans. Folia 4 ad 5, quæ infimam caulis partem cingunt, mutata sunt in squamas, & reliquias tantum præteritorum annorum ostendunt.

Gluma bivalvis & biflora scapum terminans. Valvula exterior magna, ovata, acuminata, nigro-purpurea, dorso viridis, carinata (Fig. c.) inferior duplo minor, acuta, undique nigro-purpurea.

five Muscum omnium per totam rem herbariam rarissimum fere & speciosissimum, vulgo *MUSCUM UMBRACULATUM*, orbi botanico communicare non potui non specimen editurus academicum. Præsertim cum ad vivum legere & examinare mihi nominato sub itinere licuerit Muscum hunc.

§. II.

Res summas initio deberi parvo ac debili, experientia omnium temporum testatur. Quis itaque sanus mirabitur, cognitionem Muscorum anno 1620, circa tempora *Caspari Baubini*, adeo fuisse exiguam, ut tunc temporis, e scriptis librisque Botanicorum facile omnium, species solummodo XVI colligere & in lucem publicam proferre veras & distinctas sustinuerit summus Botanicus? Sequentibus autem temporibus studio & labore indefesso *Raji*, *Morisoni*, *Bobartii*, *Sherardi*, *Vartlantii*, *Michelii*, & cæterorum, præcipue vero nostro ævo botanici consummatissimi atque ad Muscos indagandos re vera nati *Dillenii*, ita omnino crevit illorum numerus, ut *Historia Ejus Muscorum*, opus tanto Autori dignum & in re botanica sine pari, CCXXXVII circiter diversas anno 1741 enumerare potuerit species.

MUSCORUM sub nomine plantæ, ejusmodi a Nob. Dom. *Præside* insignitæ vocabulo, mihi tantum veniunt, quæ sunt *Vegetabilia cryptogamica*, *Antheris polliniferis Perianthio & corolla destitutis*, a *Pistillo distinctis instructa*; & sic cum

Al-

Perianthium (Fig. a.) *hexaphyllum*, foliis glumæ concoloribus tribus tamen exterioribus lineâ virescente longitudinali in medio lateris interioris notatis, lanceolatis, parte inferiore angustioribus (Fig. b.)

St. Filamenta (Fig. d.) sex, alba, quorum tria foliolis perianthii interioribus opposita prope basin, reliqua ad basin germinis adfixa; omnia ad altitudinem eandem finiuntur. (Fig. e. EE)

Pistilli Germen triquetrum, obtusum, angulis quodammodo ciliatum; Stylus unicus; Stigmata tria purpurascencia, pubescentia, longitudine styli (Fig. f. F.).

Algis, five sint Lichenes, five Marchantiæ, five Jungermanniæ, five Confervæ, five aliæ, nihil quidquam commercii quoad ordinem habeant. Inter se ipsos autem genera Muscorum facili negotio distinguuntur; ex illis enim, qui gaudent

a. Calyptra nulla

Lycopodium antheram habet nudam, bivalvem, sessilem.

Sphagnum antheram nudam, operculatam.

Porella antheram nudam? multilocularem, foraminibus perforatam.

β. Calyptra imposita.

Fontinalis antheram habet subsessilem, Perichatio comprehensam.

Polytrichum calyptram villosam pedunculo ex apice ramorum.

Bryum calyptram lævem, pedunculo ex summitate ramorum.

Hypnum calyptram lævem, pedunculo e lateribus ramorum.

Mnium calyptram lævem, pedunculo ex apicibus ramorum, sed alibi capitella pulverulenta, nuda, nec membrana vestita.

§. III.

Muscum umbraculatum norvegicum seu rubrum, una cum alia specie nobis nota umbraculo flavo, verum esse Muscum, vasculum consideranti pollinaceum patebit. De genere itaque omnium primo inquirendum, ut successu feliciori procedat pertractatio specierum. Unam horum speciem, paucis, immo paucissimis Botanicis antea cognitam, ad nullum genus, dubia existente calyptra, amandare perfectiora desiderantes specimina sunt ausi Botanici.

Cum vero Musci umbraculati calyptra ita omnino careant, teste propria experientia, ut ne signum quidem illius adsit; nullus inter *Brya* aut *Mnia* jure illis adsignetur

locus. *Hypni* characterem in anthera calyptrata & pedunculo e latere exeunte consistere dixi; quæ notæ in nostris frustra quærentur. Nonnullæ *Polytrichi* species apophysi seu margine exiguo & vix nudis oculis detegendo, basin antheræ cingente, gaudent, qui cum umbraculo horum nondum expanso aliquam similitudinem habet, & characterem *Polytrichi* nobis porrigeret, desumpto a calyptra villosa, meliorem forte tutioremque; quamvis Musci umbraculati, calyptra destituti, nulla ratione cum *Polytricho* calyptrato conjungi possint. Cum *Fontinali* genere convenire calyptra vetat; immo perichæthium. A *Lycopodio* & *Porella* toto cælo differunt. Quare unicum *Sphagni* genus superest; cujus characteri propius accedunt, licet quemcumque botanices peritum ingens non fugiat discrepantia; 1) anthera ore ciliato, nec ut in Sphagno integerrimo; 2) apophysi membranacea, capitulum excedente, colorata, reflexa, nec ut in Sphagno apophysi minima, rudi, erecta; 3) floribus femineis stellatis ut in *Polytricho* & *Bryo*, quæ in Sphagno desunt. Ut taceam membranam fugacem inter apophysin & antheram *Sphagni*, qua nostrum genus omnino caret.

Hinc, cum rarissimos nostros Muscos umbraculatos respuant genera Muscorum antea cognita, nec præterea notam nuper nominata evidentioreni possideant, mei officii esse existimavi novum stabilire genus, cujus characterem tam naturalem quam essentialem heic sisto, & quidem primo

Characterem Naturalem.

* *Masculus flos* pedunculo ex apice ramorum elevatus.

CALYX *Calyptra* nulla.

ANTHERA cylindrica, dehiscente oris margine acute crenato, erecto, *Operculo* hemisphærico exterius oblecto.

UMBRA-

UMBRACULUM expansum, membranaceum, orbiculare, maximum, sub anthera.

* *Femineus flos* in diversa planta.

CALYX stellaris, terminalis, sessilis, compositus foliolis pluribus, subulatis, undique divergentibus congestis.

PISTILLI filiformes, centrales.

Characterem Essentialem.

ANTHERA nuda, operculata, umbraculo membranaceo orbiculari maximo imposita.

Genericis itaque Characteribus propositis, *Nomen* antiquum, SPLACHNUM, huic adjuncam, mutuatum a Dioscoride, qui Mulsis hoc imposuit. Nomen genericum characterem essentialem exprimens in promptu quidem me habuisse, non erit diffitendum; sed, ne mori a Botanicis recepto contrarius viderer, svadente etiam *Fund. bot.* §. 241, vagum illud certo generi præfigere volui. Origo hujus nominis omnino est græca, a voce *σπλάγχνον*, abjecta litera γ, suos ducat natales.

§. IV.

SPECIES duas novo *Splachni* generi legitime stabilito adnectam; quarum, quamvis sibi invicem valde similibus, veras differentias in praxi botanices vel leviter versatus inveniet. Nam in modum Bryi, foliis ad summitatem caulis congestis, acumine angusto terminatis, & pedunculo seu seta ex apice caulis prodeunte, utraque crescit. *Capitula* præterea earum paullo adcuratius inspicientes truncata, rostro sive acumine apice concavo prædita, operculo tecta, observabunt. Inprimis vero utriusque umbraculum initio virescens parte superiore basi capituli adfigitur, inferiore autem pedunculo cohæret; quod postmodum magis magisque extensum colorem mutat. Quum adeo convenient in plurimis, notam quoque singularem sibi communem habeant, qui ad idem genus referantur, in dubium venire non potest. Utrum vero

vero tanquam distinctæ species sint sejungendæ, nec ne, inquirere mihi nunc incumbit.

Differentias nostrarum plantarum a diversa foliorum figura, quæ in lutea latior, studio supersedeo, meque ad considerandum umbraculum confero, cujus dissimilitudo omnium in se convertentium oculos necesse feriat. Etenim species prius detecta, ratione *coloris*, primo discrepat ab altera, cum saturate rubro illa, hæc autem dilute flavo gaudeat; qui colores haut facile pro individuo variante possunt, experientia dictitante, haberi. Licet enim color ruber in album sapius mutetur, in luteum tamen rarissime, si plantæ, quæ omni modo omnibusque coloribus ludunt, excipiantur. Adtentum omnium maxime *figura umbraculi* meretur oculum, quæ Rubræ est convexa in modum campanæ seu hemisphærii, Luteæ autem, ad maturitatem perductæ semper horizontaliter plana, ante maturitatem vero conica, nec unquam convexa. Hæc suffultus rationibus nominatos Muscos in duas jure quodam meo distinguo species, additis constantibus differentiis specificis, synonymis quoque & locis natalibus.

I. SPLACHNUM umbraculo convexo. (Fig. II.)

Muscus norvegicus, umbraculo ruberrimo insignitus.

Pet. mus. 70. t. 1. f. 10. *Raji hist. pl.* Vol. III. p. 37. *Buxb. act. petr.* III. pag. 271. *Dill. hist. musc. app.* p. 547. t. 83. f. 9.

Muscus aureus capillaris minor norvegicus, summo caule ad capitulum scutigerus. *Pluk. alm.* p. 246.

Muscus coronatus norvegicus, pediculo longissimo, umbraculo amplo. *Moris. hist. oxon.* Vol. III. p. 630. n. 10.

Lichen, capillaceo folio, elatior, pelvi ruberrima, *Tourn. inst.* pag. 550.

Valgo: Splachnum rubrum.

Anglice: Wheeler's Bongrace-Moss.

Habi-

Habitat in *Norvegia* ad *Portsgund*; *Rich. Wheler*. In *Sibiria* omni; *Gmelinus*. In *Finlandia* prope *Aboam*; *Argillander*.
Locis turfosis, humidis, umbrosis.

2. SPLACHNUM umbraculo plano. Fig. I.

Vulgo: Splachnum luteum.

Suetice: Parasol-måssa.

Habitat in *Laponia Tornensis*; *Adlerheim*. In udibus *Laponie Lulensis* prope *Tjomitis*, ad latus montis alpini *Snick*, ad *Jockmock*, & in *Westrobotnia* ad ostium fluvii *Calicensis*; *Ego*. Floret mense Junii ineunte.

§. V.

HISTORIAM utriusque speciei, ne quid prætermisisse videar, in sequentibus percurrere mihi animus est. Ut vero justo sit procedendum ordine, quidquid de priori a Botanicis, quibus per Dom. Rich. Whelerum innotuit, observatum invenitur, primo proferam, historia in duos divisa periodos ratione detectionis, cum non nisi tribus Botanophilis, quantum mihi est cognitum, illam legere contigerit.

RICH. WHELERO primæ hujus Musci inventionis gloria tribuenda, qui anno 1695 illum ad *Portsgund* in *Norvegia* lectum cum *JACOBO PETIVERO* communicavit. Clarissimus hic Botanicus ejusmodi raram plantam e tenebris protractam, quæ *Museum* suum, *petiverianum* dictum, intraret, dignam reputavit; ubi etiam pag. II. n. 70. t. I. f. 70. occurrit sub nomine "MUSCI Norvegici, umbraculo" ruberrimo insigniti; una cum sequenti historiola: We owe the discovery of this elegant Plant to mej Kind Friend Mr Richard Wheler, who gather'd it near Portsgound in Norway, and for its singularity and likeness, i think it may not

"not very improperly becalled his *Norway Bongrace Moss*,
Huic etiam iconem primam, parum tamen bonam addi-
dit, quæ folia angustiora, pedunculum longiorem &
curvum; umbraculum crassius & plicatum, vasculum
turbinatum minusque, quam revera est, repræsentat.
Petiverum a singulari structura deceptum, fungum, e sum-
mitate cujusdam Musci enatum, pro Musco habuisse,
plurimis perivasit manca illa historia.

PLUKENETIUS acceptum a *Petivero* anno 1696 in *Alma-
gesto* pag. 246 sequentibus proponit verbis: "MUSCUS au-
"reus capillaris minor Norvegicus, summo caule ad ca-
"pitulum scutigerus: Ejus enim capitula umbellæ satis am-
"plæ, elegantis phœnicei coloris, scutum quodammodo
"referentis medio (convexa parte) innituntur, ad Dom.
"Petiver. ex Norvegia missa est., Neque verbis *Plukenetii* ad-
latis notitia ejus evasit clarior, imprimis cum nullam de-
derit figuram.

BOBARTIUS in *Historie plantarum Morisoni* Vol. III. anno
1699 edito & quidem pag. 630. n. 10. hunc introducit.
"MUSCUS coronatus Norvegicus pediculo longissimo,
"umbraculo amplo. Notitia speciosissimi hujus Musci
"Dom. *Petiver* (qui ex adveta industria e *Norvegia* acqui-
"sivit) debita est. Folia ej angusta, præcedentibus simi-
"lia, per uncialem longitudinem cauliculum convesti-
"unt; e quorum medio erigitur pediculus nudus, graci-
"lis, lævis, 4 aut 5 pollices altus, qui umbraculum ro-
"tundum semunciali diametro, compressum, ruberrimo
"colore infectum, in summo suffulcit., Primus itaque
descriptionem quamvis imperfectam dedit, cui *sect. 15. t.*
7. f. 10. iconem adnectit *petiverianam*.

RAJUS quoque Musci supra commemorati mentio-
nem in *Historie Plantarum* Vol. III. quod prodiit anno 1702,
pag. 37. faciens, nomine verbisque *Plukenetii* & *Petiveri*
contentus nihil quidquam addit. Forte, deficiente hu-
jus

jus cognitione, debitam ei adferre lucem nec *Is*, nec *Tournefortius* potuit, ut me credere suadet nomen, quod illi *TOURNEFORTIUS* in *Institutionibus* pag. 550. tribuit, specificum: "LICHEN capillaceo folio elatior, pelvi ruber" rima,, Quum neque descriptionem neque iconem emendaverint, sed sicco, quod ajunt, pede præterierint.

§. VI.

Sic ostendi, Muscum illum a *Whelero* primo detectum quinquies a Botanicis, *Petivero* nempe, *Plukenetio*, *Roberto*, *Rajo* & *Tournefortio* fuisse commemoratum. Quare ejus facta sub periodo secunda, dum inventores circa *Lenam Sibiria* fluvium agnoscit Botanicos regni *Rhutenici*, considerare me jubet ordo.

BUXBAUMIO missæ plantæ locus in *Asis petropol. Vol. III. pag. 271.* conceditur, non sine reprehensione *Tournefortii*, "Genuina Musci species est *Muscus Norvegicus umbraculo ruberrimo insignitus*, *Musc. petiv.* quem *Tournefortius* incongrue Lichenibus accensuit, & *Lichenem capillaceo folio elatiorem*, "pelvi ruberrima, vocat, deceptus forte a scuto, quod hic in summo fert pediculo, cum sciret, multos ex Lichenibus esse scutigeros. Sed hoc scutum in hoc Musco vices gerit calyptræ, summo nempe capitulo pyriformi impositum, & est calyptra quasi expansa, quod jam observavit *Plukenetius* in *Amagesto*, qui inquit, quod ejus capitula umbellæ satis amplæ, elegantis phœnicei coloris, scutum quodammodo referentis, medio innitantur., Hinc *Buxbaumium*, illo viso, observasse vascula patet; quantum autem, umbraculum vasculo in modum calyptræ imponens, a vero aberraverit, situs demonstrat contrarius.

DILLENIUS tandem per *Clar. Joh. Ammannum* specimen hujus habuit, cujus descriptionem, ab *Historia Musc. appendice* & pag. 547. desumptam; uti ultimam ita optimam coronidis loco adferam. "Junior umbellam parvam sub-

"viridem habet, cui capsula infidet parva cum opercu-
 "lo obtulo, figuræ turbinatæ: setæ breviores, subter um-
 "bellam turgidiusculæ, velut receptacula videntur mate-
 "ria pulverulentæ, ad captulam transmittendæ. Paulo
 "perfectiores, capsulæ majores & umbellæ nonnihil am-
 "pliores fiunt, colore obscure purpureo: seta subrubet,
 "cujus pars superior & crassior umbellam ingresso, per
 "eam translucet. Postea umbellæ magis auctæ colore satu-
 "ranter rubro tinguntur: Capsulæ, operculo dimisso den-
 "ticolatæ fiunt, & difflata farina setæ receptaculum
 "evanescit: setæ jam longiores factæ magis ru-
 "bent. Adultior umbellas latiores saturanter rubras, se-
 "tas porro longiores & magis rubentes obtinet. Figura
 "hæc (D) ad siccam plantam gazophylacii *Gvilb. Sberardi*
 "facta, in qua duæ ex eadem planta setæ & umbellæ e-
 "grediuntur. *Capsulæ* per maturitatem ochreo colore sunt:
 "umbellæ tenues, membranaceæ, subtus cavæ, quibus
 "seta inseritur. *Folia* latiuscula, nervo distincta, dilute &
 "& late viridia, in mucronem producta, tenuia, pellu-
 "cida, in plantis aquæ immerfis, qualia figuræ A. B. C.
 "repræsentant. Calyptræ desunt: videntur præcoces &
 "caduæ. Umbellæ pro his haberi non possunt, quoniam
 "hæ perstant & subter capsulas locantur. Videntur re-
 "spondere Bryi specierum 3, 4 & 5 capsularum ventri-
 "quin & capsulæ, opercula & folia multum cum illis
 "habeant similitudinis, ut Bryi speciebus non incongrue
 "forte accenseatur hic Muscus; verum qui nascentem
 "videbunt, accuratius poterunt statuere. *Umbellæ* in o-
 "mnibus nostris exemplaribus non planæ & expansæ sunt,
 "ut *Petiverus* pingit; sed demissæ, pallii instar, pendent.,

Quidquid igitur in hunc usque diem observatum
 scriptumque sit, & ad ejus dilucidationem conducatur,
 proposui, si modo unicum addere liceat. Anno 1748.
 Upsaliam Abrah. *Argillander*, Medicinæ studiosus, natio-
 ne Fenno, studiorum gratia adit; cujus inter plantas sic-
 cas

crefcentem conſpexi. Paucis interjectis diebus, montem alpinum *Smirack* conſcendens, vegetabilia alpina quaeriturus, ad ipſius montis latus eandem inveni, qua deinde ſub toto itinere oculis meis ſe ſubduxit, donec revertenti ad ripam lacus Purkiaurenſis, milliare unum cum dimidio a templo Jockmackſenſi diſtanti, iterum occurrit. Tribus hiſce locis adparuit pulcherrima fructificatione; verum quarta vice caules pedunculis deſtituti circa medium Auguſti ad littus oris fluvii Calicenſis in *Weftrobotnia* a me ſunt viſi.

Occaſionem itaque hujus per omnes ætates a prima infantia ad ſenectam uſque decrepitam inſpiciendæ, examinandæ & ſufficienter deſcribendæ habui feliciffimam. Hiſce obſervationibus innixus non modo dicere, Muſcum hunc omnino calyptra carere, verum novum etiam condere genus, atque characterem imponere ſum ausus. Ut autem omnes Botanici cognitionem hujus ſpeciei ſufficientem & claram obtineant, adjungam deſcriptionem ſecundum leges botanicas factam.

Maf. Fig. I. 1. 2. 3. 4. 5. 7.

RADIX fibroſa, perpendicularis, vix ramoſa.

Caulis ſimpliciſſimus, foliatus, reſectus, perennis, teres, glaber, longitudine dimidii pollicis, interdum lineæ latitudinem vix ſuperans.

Folia ſparſa; *ſumma* dimidiam caulis longitudinem adtingentia, obverſe ovata, integerrima, nitida, pellucida, obtuſa cum acumine; *inſima* quadruplo minora; omnia patentia, carinata.

Pedunculus fere digitalis, ex aureo purpurascens, ad apicem magis magisque dilute viridis.

Anthera ex rubro fuſca, cylindrica, ſupra operculo, infra umbraculo donata; operculo decidente, remanet in margine ſuperiori antheræ corona membranacea, acute ad baſin in plures valvulas diſſecta, qua prout umbraculum

lum in planum expanditur, deflectitur ad latus antheræ, quam arcte cingit; in medio summitatis antheræ conspicitur parvum corpus columnare, apice excavatum.

Operculum parvum hemisphæricum, ferrugineum; sub quo pollen viride reconditur.

Umbraclum ante expansionem viride (Fig. I.) tum quoque margo ejus pedunculo omnino adnatus in formam turbinato-ovatum (Fig. 2.); postea a pedunculo solvitur, expanditur (Fig. 3. 4. 5.), donec horizontale evadit (Fig. 7.), dum color paulatim in luteum abit; supra glaberrimum, infra reticulato-rugosum.

(*Femina* Fig. I. 6.)

Radix tenuissima, fibrosa, simplex, perpendicularis.

Caulis ejusdem fere cum Maris longitudine, integer, foliatus.

Folia suprema 3 vel 4 lanceolata, viridia, distantia; *inferiora* setacea, prioribus multo longiora, sulcata, numerosa.

Capitulum terminale, sessile, rotundum, in vertice foliolis subulatis illo duplo longioribus in modum stellæ coronatum, cujus medium fili nudis oculis vix perceptibiles occupant.

Plantæ hæc femineæ ad nullam aliam pertinent, cum eas eodem loco ac masculinas, nec alibi constanter invenirim; propiores deinde collocatæ essent ad indicandum arctum earum conubium; tandemque terram limosam & udam, ubi nullæ aliæ cryptogamistæ ante oculos veniebant, amarent.

Muscorum omnium vere speciosissimi sunt hi nostri, nec pulchritudine aliis plantis perfectioribus cedunt; ita ut videatur summus Opifex illis, qui Muscos contemtu habent, hoc uno os occludere, saltim suam Majestatem in parvis & simplicioribus perspici voluisse. O! quam jucunda sunt omnia Dei opera! quamvis minimam eorum particulam vix perspicere possimus. Quid sibi velint, interrogare non audemus; unumquodque enim ita creavit, ut aliquid omnino utilitatis habeat.

TABULA.

Fig. I. *SPLACHNUM* flavum.

- n. 1. Muscus nuper enatus ante expansionem umbraculi.
2. Ubi umbraculum incipit intumescere.
3. Umbraculum incepit dilatari.
4. Idem adhuc magis expandi
4. Cujus Anthera *aucta* antequam dehiscat.
5. Muscus naturali magnitudine a latere visus.
  - a. Anthera *aucta* ore dehiscere incipiens.
  - b. Anthera *aucta* oris denticulis naturaliter reflexis, remanente in medio columna.
- Umbraculum auctum indicans reflexum situm.
6. Femina hujus musci terminata stellula.
7. Muscus mas superne visus,
  7. Naturali magnitudine.

Fig. II. *SPLACHNUM* rubrum.

1. Muscus adhuc tener.
2. idem adultior antequam anthera dehiscat.
3. idem ætate matura, anthera dehiscente.
4. idem rarius duplici pedunculo, & naturali magnitudine.
4. idem microscopio visus umbraculo campanulato s. hemisphærico.
5. idem a Dillenio mutuatus, umbraculo inferne simo s. repando, minus adcurate delineato.

Fig. III. *JUNCUS* gluma biflora terminali.

1. 2. Planta naturali magnitudine.
  - a. Corolla.
  - b. Petala.
  - c. Glumæ universalis valvula exterior.
  - d. Genitalia.
  - e. Stamina. E. E. aucta magnitudine.
  - f. Pistillum. F. idem auctum.

Fig. I.

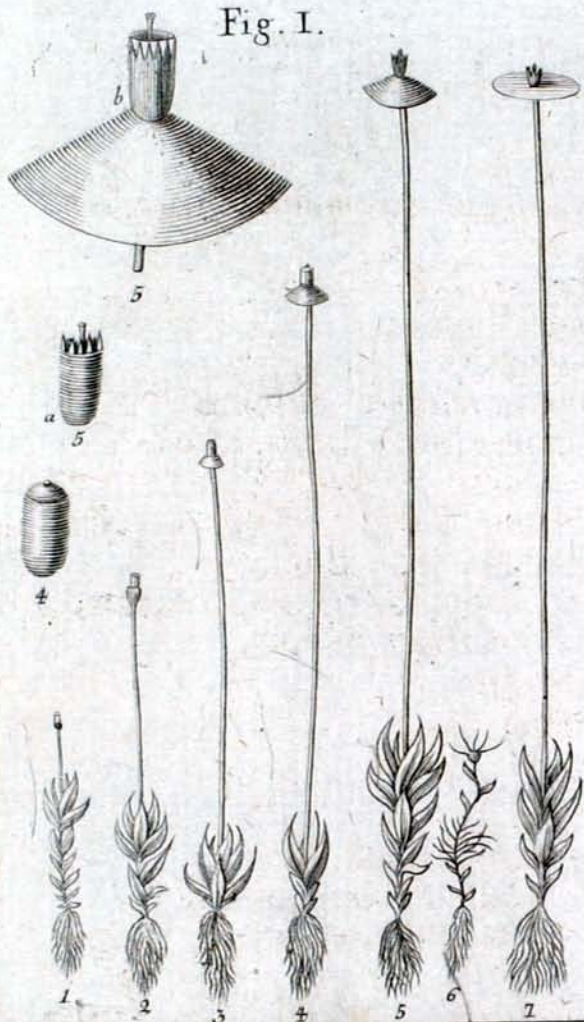

Fig. II.

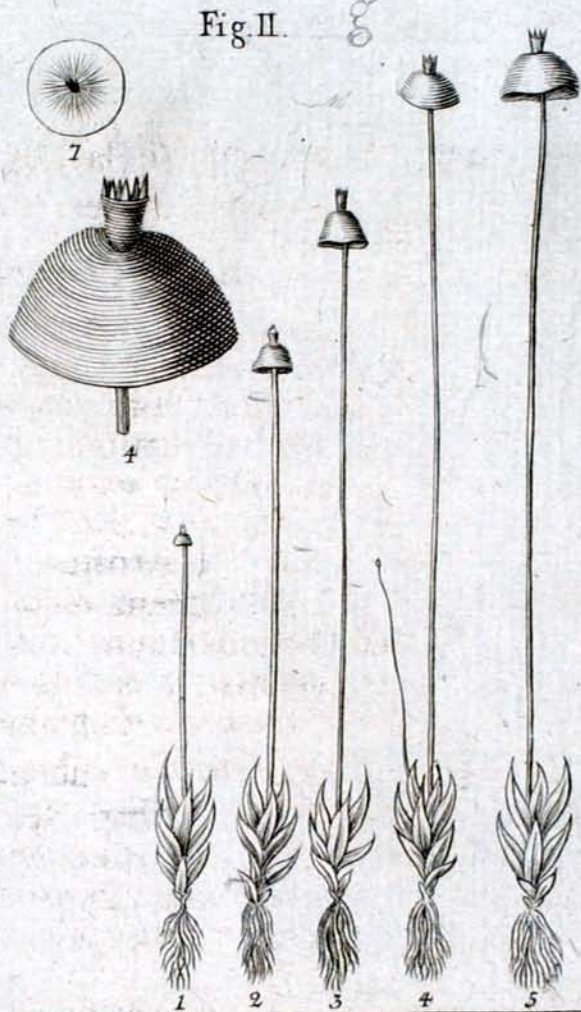
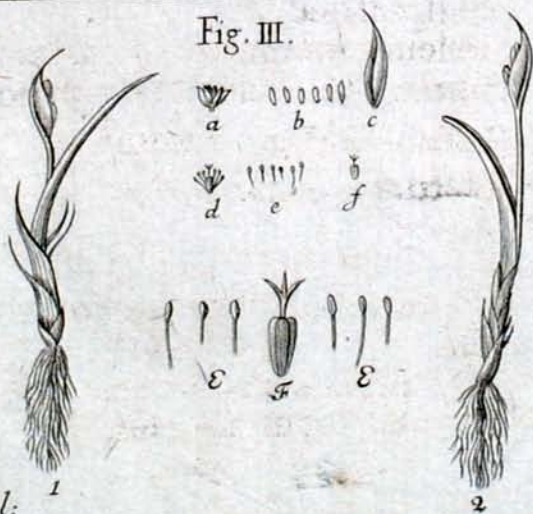

Fig. III.

Ioh. Gane delin. Upsal:

C. Bergqvist sculpsit.

